

prof. dr hab. inż. Krzysztof FICOŃ
Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich
AKADEMIA MARYNARKI WOJENNEJ

Gdynia, dn. 04.01.2019 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. Tomasz KOSTECKI

**nt.: „ORGANIZACJA I WYKORZYSTANIE NARODOWYCH SIŁ REZERWOWYCH
W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA”**

1. UWAGI OGÓLNE

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgr inż. Tomasza KOSTECKIEGO pt.: *Organizacja i wykorzystanie Narodowych Sił Rezerwowych w systemie bezpieczeństwa państwa* została opracowana pod naukowym kierownictwem Pana dr hab. Grzegorza KRASNODEŹBSKIEGO prof. AMW na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej.

Tematyka Narodowych Sił Rezerwowych niemal od momentu ich powołania (2010 r.) budzi liczne kontrowersje natury organizacyjno-funkcjonalnej, a także normatywno-prawnej. Pomysł nie nowy, gdyż z powodzeniem funkcjonują podobne formacje w Belgii, Kanadzie czy w Stanach Zjednoczonych, w warunkach polskich ciągle rodzi więcej gorących pytań niż sensownych odpowiedzi. Cel był niby jasny – stworzyć potencjalny rezerwuar przeszkolonych w stopniu podstawowym młodych ochotników, których żywo interesuje problematyka obronności państwa. W swoich założeniach koncepcyjnych Narodowe Siły Rezerwowe miały stanowić wzmocnienie polskiej armii na wypadek „W”, uzupełnić luki w obsadzaniu wakujących stanowisk służbowych w okresie „P”, a także ograniczyć wydatki budżetu MON na utrzymanie kadry zawodowej.

Mało precyzyjna wykładnia prawa i ograniczone środki finansowe oraz nieporadna organizacja sprawiły, że zamiast statutowych zadań służba w tej formacji stała się atrakcyjną „przepustką” dla kandydatów do wojskowej służby zawodowej. Ambitne cele szkoleniowe zostały zupełnie oddalone, a typowane stanowiska służbowe okazały się mało atrakcyjne dla potencjalnych kandydatów do ochotniczej służby w NSR. Pomimo ewidentnych mankamentów tej formacji dotychczas udało się przeszkolić ponad 50.000 ochotników, z czego ponad 20.000 zasiliło szeregi żołnierzy zawodowych. Poważnym konkurentem dla NSR w ostatnich latach okazała się koncepcja Wojsk Obrony Terytorialnej, będących formalnie 5 rodzajem sił zbrojnych RP. Powyższe

dywagacje rodzą różne opinie na temat sensu dalszego funkcjonowania Narodowych Sił Rezerwowych w obecnym kształcie.

Dobrze się więc stało, że problematyka ta jest przedmiotem naukowych rozważań, prowadzonych przez badacza mającego duże doświadczenie zawodowe w zakresie służby w Siłach Zbrojnych RP. Doktorant mgr inż. Tomasz Kosecki pełnił służbę m.in. w Oddziale Uzupelnień Dowództwa Generalnego i brał czynny udział w procesie wdrażania koncepcji Narodowych Sił Rezerwowych. Poziom kompetencji i przygotowania Doktoranta do badań w tej materii nie budzi więc żadnych uwag.

2. OCENA KONCEPCJI METODOLOGICZNEJ PRACY

Koncepcja metodologiczna rozprawy została przedstawiona syntetycznie we wstępie (ss. 9-16) i zawiera prawie wszystkie podstawowe elementy struktury metodologicznej, w tym: przedmiot badań, cel badań, problem badawczy, hipoteza robocza, metody badawcze i struktura procesu badawczego. Kluczowy dla rozprawy cel badań został wytyczny jako (s. 9): „określenie, propozycji i kierunków zmian, mających usprawnić funkcjonowanie NSR oraz opracowanie naukowo udowodnionej koncepcji funkcjonowania tej formacji”. Główny cel badawczy Doktorant zamierza uzyskać poprzez realizację 4 celów szczegółowych. Tak sformułowany cel badań jest adekwatny do podjętej tematyki badawczej i dobrze ukierunkowuje dalszy proces badawczy. Główny problem badawczy Autor odnosi do odpowiedzi na pytanie (s. 10): „Jakich zmian należałoby dokonać w systemie funkcjonowania NSR, aby mogły one stanowić skuteczny element wsparcia systemu bezpieczeństwa państwa oraz jaka powinna być koncepcja funkcjonowania tej formacji?”.

Aby rozwiązać główny problem badawczy Autor formułuje dodatkowo 14 problemów szczegółowych, które faktycznie wspomagają jego realizację. Na str. 11 Doktorant formułuje hipotezę roboczą, której jądro orzeka, że: „...dotychczasowy stan funkcjonowania NSR nie spełnia założeń systemowych, ani oczekiwań społeczeństwa co do tej formacji”. W dalszej części hipoteza ta jest rozwijana na szereg postulatów natury operacyjnej. Hipoteza główna jest sformułowana bardzo kategorycznie i będzie wymagała jednoznacznej argumentacji w trakcie dalszych badań. Niejako programowa niedoskonałość NSR była bowiem przedmiotem wieloletnich działań naprawczych, których wyniki są wysoce niezadawalające, stąd ambicje naukowe Doktoranta będą poddane silnej presji systemowej – jeden „mądry” chce uzdrowić chory system?

Do rozwiązania problemów badawczych Doktorant proponuje zastosowanie klasycznych metod badawczych, które wstępnie dzieli na teoretyczne i praktyczne. Do grupy metod teoretycznych włącza: analizę, syntezę, porównanie, wnioskowanie. Spośród metod empirycznych proponuje: wywiady eksperckie i badania ankietowe. Zapropionowany zestaw narzędzi badawczych należy do klasycznego grona i szkoda, że Autor nie posłużył się bardziej nowoczesnymi metodami jak, np. modelowanie, symulacja czy prognozowanie. Na zakończenie koncepcji metodologicznej Autor pokrótce charakteryzuje treści poszczególnych rozdziałów merytorycznych.

Reasumując, należy stwierdzić, że przyjęta przez Doktoranta koncepcja metodologiczna rozprawy i zaproponowane metody i procedury badawcze są poprawne i adekwatne do potrzeb rozpatrywanej tematyki badawczej. Zaprezentowana we wstępie koncepcja metodologiczna wyczerpuje podstawowe elementy naukowej procedury badawczej i poprawnie ukierunkowuje dalsze rozważania merytoryczne. Założony schemat postępowania badawczego, obejmujący badania wstępne, zasadnicze i końcowe jasno nakreśla chronologię czynności badawczych. Pewnym mankamentem tej koncepcji metodologicznej jest brak ogólnego odniesienia – poza sygnałnym wyjątkiem na stronie 11 i licznymi przypisami dolnymi – do bogatych materiałów źródłowych – łącznie ponad 90 pozycji, tworzących zasoby bibliograficzne rozprawy.

3. OCENA MERYTORYCZNA PRACY

Recenzowana rozprawa jest solidnym raportem z przeprowadzonych badań naukowych, obejmujących problematykę teoretyczną i empiryczną. Została zredagowana z dużą starannością na 270 stronach w standardowym formacie A-4 WORD w strukturze 4 rozdziałów merytorycznych, poprzedzonych wstępem, opatrzonych zakończeniem i szeregiem stałych elementów redakcyjnych, takich jak: Baza terminów, Bibliografia, Spis rysunków, Spis tabel i Załączniki.

Rozdział 1. „System bezpieczeństwa państwa” (ss. 17-50) został poświęcony teoretycznym podstawom bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii bezpieczeństwa państwa. Bliżej zostały omówione takie elementy teorii bezpieczeństwa jak: istota i znaczenie bezpieczeństwa, wybrane definicje i topologie bezpieczeństwa, spektrum zagrożeń współczesnego bezpieczeństwa. Gros uwagi skupiono na czynnikach warunkujących aktualne bezpieczeństwo Polski. Rozdział ma charakter wprowadzający, opisowy i eksponuje miejsce Sił Zbrojnych RP w systemie bezpieczeństwa państwa.

Rozdział 2. „Narodowe Siły Rezerwowe – siły rezerwowe w Polsce” (ss. 51-100) kompleksowo charakteryzuje Narodowe Siły Rezerwowe, w tym: genezę powstania, kluczowe dokumenty normatywno-prawne regulujące ich cele i zadania, założenia systemowe, zasadnicze funkcjonalności programowe. W oddzielnym podrozdziale zostały omówione dotychczasowe mankamenty i stwierdzone dysfunkcjonalności oraz bezskutecznie realizowane programy naprawcze. Sporo uwagi poświęcono społecznej roli i opinii jaką cieszą się NSR w szerokich kręgach społeczeństwa polskiego. Z punktu widzenia założonego problemu badawczego bardzo istotne są również rzeczywiste motywacje do służby wojskowej młodych ochotników w NSR. Treści zawarte w tym rozdziale stanowią faktograficzny materiał do dalszych badań i rozważań naukowych.

Rozdział 3. „Siły rezerwowe wybranych państw ich zadania oraz rozwiązania organizacyjno-techniczne” (ss. 101-134) ma charakter opisowo-informacyjny i na pewnym poziomie ogólności omawia pokrewne rozwiązania i struktury występujące od wielu lat w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie oraz w Belgii i Szwecji. O ile aplikacje amerykańskie są dość odległe od realiów polskich, o tyle przykłady sił rezerwowych Belgii i Szwecji pozwalają na wyciągnięcie syntetycznych uogólnień dla doskonalenia badanych Narodowych Sił Rezerwowych.

Rozdział 4. „Koncepcja funkcjonowania Narodowych Sił Rezerwowych” (ss. 135-222) podejmuje główny wątek badawczy rozprawy, choć tytuł nie w pełni odzwierciedla postulatywne pierwiastki modernizacyjno-prognostyczne, jakie ten rozdział promuje. W rozdziale zostały szczegółowo omówione bardzo rozmyte uwarunkowania i ograniczenia w jakich od prawie 10 lat funkcjonują Narodowe Siły Rezerwowe. Na uwagę zasługują szczegółowe i krytyczne analizy dotyczące zasad pełnienia służby w NSR oraz w zakresie obowiązującego systemu rekrutacji i szkolenia ochotników NSR. Równie krytyczne uwagi padły też pod adresem aktualnego systemu dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego Narodowych Sił Rezerwowych. Nie trudno zauważyć pewne podobieństwo treści merytorycznych rozdziału 2 – historyczno-opisowego z kluczowym dla pracy rozdziałem 4, w którym Autor jednoznacznie kreuje nowatorskie kierunki doskonalenia i modernizacji dotychczasowych rozwiązań formalno-prawnych i organizacyjno-funkcjonalnych w Narodowych Siłach Rezerwowych.

Walory naukowe rozprawy podnosi syntetyczne zakończenie każdego rozdziału autorskimi uwagami, co dobrze świadczy o precyzji prowadzonych rozważań i zdolności do zwięzłej reasumpcji procesu myślowego Autora.

Dysertację zamyka „Zakończenie” (ss. 223-226), w którym omówiono stopień weryfikacji hipotezy badawczej oraz przedstawiono ogólne wnioski wynikające z prób rozwiązania głównego problemu badawczego rozprawy. Na szczególną uwagę zasługuje jedna z głównych sentencji, a mianowicie (s. 223): „Uwzględniając przy tym elementy środowiska, w jakim egzystuje ta ośmioletnia formacja, a w szczególności dynamiczny rozwój Wojsk Obrony Terytorialnej oraz niepodejmowanie żadnych skutecznych działań naprawczych, należy liczyć się z tym, że w niedalekiej przyszłości Narodowe Siły Rezerwowe znikną ze struktur Sił Zbrojnych RP”. Bardzo odważna teza, która negatywnie weryfikuje postawioną na wstępie hipotezę roboczą (s. 11): „Zakłada się że wprowadzenie zmian i określenie na nowo zadań (...) zapewnią stabilne funkcjonowanie tej formacji, a tym samym umożliwią jej postrzeganie, jako ogniwa systemu bezpieczeństwa państwa”. Prosiłbym Autora o przedstawienie podczas obrony ostatecznego stanowisko w tej polemicznej kwestii, koncentrując uwagę na wynikach badań naukowych, a nie na szumie politycznym.

R e a s u m u j ą c, należy stwierdzić, że układ merytoryczny rozprawy i jej redakcję cechuje poprawność treści i stylu, zgodność z obowiązującymi w tej kwestii normami wydawniczymi i konsekwentna realizacja zarysowanej we wstępie koncepcji metodologicznej. Występujący w pracy układ rozdziałów, podrozdziałów i punktów spełnia postulat strukturalizacji treści i zasadę stopniowania trudności, jest logicznie uzasadniony i hierarchicznie uporządkowany.

Na oddzielny komentarz zasługują dwuetapowe wyniki badań empirycznych, prowadzone za pomocą badań opinii ekspertów i ankiety-kwestionariusza. Badania opinii ekspertów zostały przeprowadzone na populacji 10 wybranych imiennie przez Autora Ekspertów, których tekstowe (anonimowe!) wypowiedzi zostały zredagowane na jednolitym kwestionariuszu wywiadu eksperckiego. Ekspert z definicji, to szczególnie autorytet w danej dziedzinie, znany i ceniony powszechnie za swoją głęboką wiedzę i tematyczną inteligencję. Dziwi więc fakt, że personalia ekspertów zostały przez Doktoranta ukryte przed czytelnikami. Rozprawa naukowa jest dziełem jawnym. Taki kamuflaż podważa pozycję Eksperta, a tym samym wiarygodność prowadzonych ad persona wywiadów. Jeśli Pańscy eksperci zastrzegali sobie anonimowość, to należało ich wykluczyć z badań naukowych. Proszę ustosunkować się do tej kwestii podczas obrony.

Natomiast wyniki badań ankietowych ze swojej natury są anonimowe, gdyż podlegają obróbce statystycznej, które niwelują personalia respondentów. Sama

ankieta-kwestionariusz została przygotowana przez Autora pod względem formalnym poprawnie, a 10 merytorycznych pytań ściśle koresponduje z tematyką rozprawy i były pomyślane jako materiał empiryczny służący do weryfikacji hipotez badawczych. Szkoda tylko, że wypowiedzi respondentów zostały potraktowane w rozprawie skromnie i szcątkowo. Nieliczne komentarze na ich temat zostały zdecydowanie zdominowane przez oficjalne statystyki sztabowe. Tymczasem rzetelne badania ankietowe stanowią zawsze *Spiritus Movens* każdej rozprawy doktorskiej. Można jedynie domniemywać, że materiał z badań empirycznych został szeroko wykorzystany przez Doktoranta podczas mentalnego formułowania licznych wniosków i komentarzy autorskich.

W trakcie lektury tego obszernego dzieła nasunęło mi szereg uwag natury redakcyjno-edycyjnej, takich jak, np.: 1) oparcie autorskiej „Bazy terminów” (ss. 227-235) praktycznie na jednym tylko źródle – *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. AON Warszawa 2008. 2) Niezgodność (Nazwisko, Inicjał) zestawienia bibliograficznego z wymaganiami Polskiej Normy Wydawniczej. 3) Zaledwie symboliczny udział literatury obcojęzycznej w pracach badawczych i inne. Problemy te zostały przedyskutowane osobiście z Doktorantem, a ich ranga nie wpływa bezpośrednio na poziom naukowy recenzowanej dysertacji.

4. PODSUMOWANIE RECENZJI

4.1. Nowatorskie i wartościowe osiągnięcia Doktoranta

Do zasadniczych osiągnięć Doktoranta predestynujących go do ubiegania się o stopień doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie na forum Rady Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich należy zaliczyć:

- Po pierwsze, przeprowadzenie na bazie źródłowych materiałów faktograficznych krytycznej analizy porównawczo-diagnostycznej rozwiązań zagranicznych i krajowych dotyczących funkcjonowania różnych formacji rezerw wojskowych.
- Po drugie, w oparciu o uzyskane wyniki badań porównawczo-diagnostycznych wypracowanie autorskiej koncepcji modernizacji i doskonalenia dotychczasowego systemu funkcjonowania Narodowych Sił Rezerwowych pod kątem aktualnych potrzeb resortu Obrony Narodowej i społecznych aspiracji ochotników podejmujących służbę w NSR.

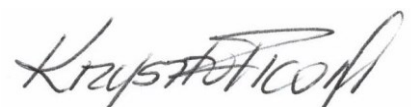
- Po trzecie, przeprowadzenie kompleksowych badań ekspercko-ankietowych weryfikujących, z jednej strony, postawione na wstępie hipotezy badawcze, z drugiej, urealnających zaproponowane kierunki modernizacji dotychczasowego systemu funkcjonowania Narodowych Sił Rezerwowych.

Konsekwentna realizacja nakreślonej we wstępie koncepcji metodologicznej rozprawy i autorska ich weryfikacja w kolejnych rozdziałach, za pomocą naukowych metod badawczych, pozwoliła na osiągnięcie zamierzonych w rozprawie celów teoretycznych i praktycznych

4.1. Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr inż. Tomasza KOSTECKIEGO pt.: *Organizacja i wykorzystanie Narodowych Sił Rezerwowych w systemie bezpieczeństwa państwa* jest dziełem samodzielny i twórczym, spełniającym zasadnicze kryteria stawiane rozprawom doktorskim. Znaczącym walorem rozprawy jest wysoka ranga podjętej tematyki badawczej oraz poprawnie sformułowana koncepcja metodologiczna, która była podstawą konsekwentnie prowadzonych badań naukowych – w wymiarze teoretycznym i empirycznym. Cechą wyróżniającą rozprawy jest wysoki poziom tematycznych kompetencji jej Autora, które niejednokrotnie determinowały program badawczy. Na podstawie historycznych analiz diagnostycznych Narodowych Sił Rezerwowych Autor sformułował szereg postulatów i opinii zmierzających do kompleksowej modernizacji i doskonalenia niezbyt dojrzałej systemowo dotychczasowej koncepcji funkcjonowania tej eksperymentalnej formacji wojskowej.

Reasumując, rozprawa Pana mgr. inż. Tomasza KOSTECKIEGO wnosi znaczący wkład, poparty realnym krytycyzmem w rozwój nauk społecznych w dziedzinie nauki o bezpieczeństwie, w newralgicznym obszarze bezpieczeństwo państwa. W związku z powyższym zgodnie z *Ustawą z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. z 2014 poz. 1852 z póź. zm.)* wnioskuję o dopuszczenie Pana mgr. inż. Tomasza KOSTECKIEGO do publicznej obrony przedłożonej rozprawy doktorskiej na forum Rady Wydziału Dowodzenia i operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej.

-----05.01.2019-----